

Rettigheder, og i ethvert Tilfælde er det dog Almeenvellet, der ligger til Grund. Jeg fremhævede navnlig en Rettighed for Godseierne, som er aldeles ubestridelig, nemlig den, at sælge deres Gaarde til hvem de ville. Den ærede Ordfører svarede derpaa, at han ikke vilde bestride, at Godseierne virkelig havde denne Ret, men han sagde, at, naar man vilde slutte fra hvad der ikke var forbudt til hvad der var tilladt, saa maatte man tage Hensyn til de factiske og retslige Tilstande til en given Tid, og han meente, at disse retslige og factiske Tilstande vare af en anden Bestaaffenhed: nu end tidligere, og at det saaledes vel kunde forsvares, nu at betage Godseierne denne Ret. Han meente navnlig, at, naar Lovgivningen taler om Bondestandens Ret og Bondestandens Rettigheder, saa kunde ligeover derfor ikke bestaae en ulidsfrænk Ret for Godseieren til at sælge sin Gaard til hvem han vilde. Han nævnte i saa Henseende 2 Forordninger, om jeg husker ret, var det Frdn. af 8de Juni 1787 og Frdn. af 19de Marts 1790; men jeg maa gjøre opmærksom paa, at disse Forordninger ikke tale om Bondestandens Ret, men kun om Fæsternes Ret. Frdn. af 8de Juni 1787 taler udtrykkeligt kun om Jordrotternes og Fæsternes indbyrdes Rettigheder, og Frdn. af 19de Marts 1790 siger vel, at den vil haandhave Bondestanden i dens Rettigheder, men det er aldeles klart af hele denne Forordnings dispositionelle Deel, at der ved Bondestandens Rettigheder her alene sigtes til Fæsternes Rettigheder; thi hvad er det for en Rettighed, som denne Forordning taler om? Det er den Ret, som Fæstere har, naar han har fæstet Gaarden, at Fæstet skal bestaae for hans og Kones Levetid; anden Rettighed omtaler Forordningen ikke, og anden Rettighed vil den ikke haandhave. Men denne Rettighed er jo ikke en Rettighed, som tilkommer Bondestanden som saadan, men kun Fæsterne, og det enhver Fæster, enten han er af Bondestanden eller ei. Den ærede Ordfører bemærkede ogsaa, at Tilstanden i det Hele taget havde været saaledes, at det ikke behøvede udtrykkeligt at siges, at Bøndergaardene skulde sælges til Bønder, fordi der, paa Grund af de daværende Tilstande og Omstændigheder, ikke kunde være Tale om at sælge dem til Andre end til Bønder. Men jeg troer dog, at dette ikke er aldeles rigtigt. Jeg maa i den Henseende deels henholde mig til en Forordning, som allerede igaar blev nævnt, jeg troer af Rigsdagemanden for Viborg Amts 4de Valgkreds (Rosenørn), nemlig Forordningen af 28de Januar 1682, som siger, at Enhver, som kjøber sig enten Bøndergaard eller samlet Bøndergods, skal beholde det til evindelig Eiendom for sig og sine Arvinger. Men ogsaa Lovens 5—3—19 siger udtrykkeligt, at det skal være Enhver, af hvad Vilkaar han end er, tilladt at kjøbe saavel enkelte Bøndergaard som samlet Bøndergods; der har Loven dog paa det Bestemteste forudsat, at Andre end Bønder kunde have Lyst og Evne til at kjøbe Bøndergaardene. Jeg troer saaledes, at, naar man vil virke til Selveiendoms Fremme, saa skal man holde sig det for Die, at den hele Landbolovgivning bestandigt ligesaavel har iagttaget Godseiernes Eiendomsret, som hvad der med Hensyn til Afbenyttelsen af Jorden kunde tjene til det almene Bedste, og at alle de Bestemmelser, som ere givne i Landbolovgivningen med Hensyn til Bøndergods, alene indskrænke sig til at forekrive de Regler, som Godseieren skulde være underkastet, naar han ikke selv vilde beboe og drive sin Eiendom, men dog ikke vilde sælge den og altsaa maatte lade den bruge af en Anden, de Pligter og Rettigheder, som Godseieren og Brugeren i slige Tilfælde skulde have; men Ingen skal kunne paavise mig noget Spør af, at det har været nogen Godseier formeent at sælge sit Gods, og det til hvem han vilde. Den eneste Bestemmelse, som i saa Henseende har været givet, indeholdes i Forordningen af 15de Mai 1761, som forbyder Godseierne at sælge Bøndergods fra Hovedgaardene; men denne Bestemmelse blev aldeles hævet ved Forordningen af 1769 med det udtrykkelige Tillæg, at den nævnte Bestemmelse synes at betage Bedkommende Raadigheden over deres Eget. Jeg troer saaledes, at, naar man vil arbejde for Selveiendoms Fremme, saa skal man holde fast herved og tage tilbørligt Hensyn til, at Godseieren, navnlig ved Fæsteledighed, har Ret til at sælge sit Gods til hvem han vil.

Med Hensyn til hvad der er anført om,